

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ

ΕΚΘΕΣΗ

**Στους δρόμους του Μοριά:
Η Γαλλική Επιστημονική Αποστολή του 1829**

Διοργάνωση

**ΜΟΡΕΑΣ Α.Ε. και ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ με τη συνεργασία της ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΑΘΗΝΩΝ και του ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΜΕΛΙΣΣΑ**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, Μέγαρον Χορού, 30 Ιουλίου – 20 Σεπτεμβρίου 2018

Έκθεση ιστορικού υλικού, πλαισιωμένη από **ειδική ψηφιακή εφαρμογή** οργάνωσης και παρουσίασης πρωτότυπων ιστορικών τεκμηρίων της **Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής στον Μοριά - 1829** (οικιστικά και δημογραφικά δεδομένα, δίκτυο επικοινωνιών, φυσικός χώρος, κείμενα, σχέδια και εικαστικές αναπαραστάσεις).

Η Γαλλική Επιστημονική Αποστολή στον Μοριά – 1829

Στις 3 Μαρτίου 1829, μία μεγάλη ομάδα φιλελλήνων αποβιβάστηκε στο Ναβαρίνο από τη γαλλική πολεμική φρεγάτα «Κυβέλη». Ήταν τα μέλη της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής του Μοριά, είκοσι ακαδημαϊκοί και αξιωματικοί του στρατού, γεωγράφοι, φυσιοδίφες, ελληνοστές, αρχιτέκτονες και ζωγράφοι. Σε αυτούς προστέθηκε μια τοπογραφική διμοιρία 25 Γάλλων μηχανικών του στρατού. Στόχος τους ήταν να εξερευνήσουν και να αποτυπώσουν τον τόπο που λίγους μήνες νωρίτερα, τον Οκτώβριο 1828, είχε απελευθερωθεί από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ, χάρη στη Γαλλική στρατιωτική αποστολή υπό τον στρατηγό Maison.

Η Αποστολή πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της Γαλλικής κυβέρνησης, ανταποκρινόμενη σε αιτήματα του κυβερνήτη Καποδίστρια. Τελούσε υπό την αιγίδα των επιστημονικών Ακαδημιών, του Ινστιτούτου και του Γενικού Επιτελείου Στρατού της Γαλλίας και απαρτιζόταν από τρία τμήματα ειδικών επιστημόνων, στις Φυσικές επιστήμες, την Αρχαιολογία, και στις Καλές τέχνες. Στόχος της αποστολής ήταν αφενός οι Γάλλοι επιστήμονες εξερευνητές να μελετήσουν σε βάθος και να αποτυπώσουν τη φύση και τον πολιτισμό της Ελλάδας, αφετέρου να προσφέρουν στην ελληνική διοίκηση σύγχρονα εργαλεία διαχείρισης και ανάπτυξης. Οι Γάλλοι επιστήμονες επισκέφτηκαν την Πελοπόννησο κυρίως, αλλά και τις Κυκλάδες, την Αίγινα και την Αττική, προκειμένου να συλλέξουν στοιχεία σχετικά με τη δημογραφία, τους φυσικούς πόρους και τις υποδομές, τη φύση και τις αρχαιότητες του υπό ίδρυση ελληνικού κράτους. Παράλληλα, η τοπογραφική διμοιρία ανέλαβε την αναλυτική χαρτογραφική αποτύπωση του χώρου.

Ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας και Έλληνες αξιωματούχοι - αγωνιστές της Επανάστασης, όπως ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, οι καπεταναίοι της Μάνης ή ο Ανδρέας Μιαούλης, διευκόλυναν όσο μπορούσαν το έργο της Αποστολής,

παρέχοντας μέσα, άδειες και στοιχεία, όπως έκαναν και οι κάτοικοι της κάθε περιοχής.

Ο Μοριάς στα 1829 ήταν ένας τόπος ρημαγμένος. Μετά από οκτώ χρόνια επαναστατικού αγώνα και βάνουσης καταστολής του από τους Αιγυπτίους του Ιμπραήμ, οι πόλεις ήταν ερειπωμένες, τα χωριά κατεστραμμένα, η ύπαιθρος καμένη και ερημωμένη. Οι διοικητικές αρχές αδυνατούσαν να αντιμετωπίσουν την πείνα, την ανασφάλεια και τις αρρώστιες. Αργά ή γρήγορα, τα περισσότερα μέλη της Αποστολής αρρώστησαν και αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στη Γαλλία. Η ασθένεια του υπευθύνου του Τμήματος Αρχαιολογίας, μόλις δύο μήνες μετά την άφιξή του, οδήγησε στη διάλυση του τμήματος. Τα άλλα δύο Τμήματα, των Φυσικών Επιστημών και της Αρχιτεκτονικής - Γλυπτικής, εξερεύνησαν την Πελοπόννησο από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 1829, και κατόπιν συνέχισαν με την εξερεύνηση των Κυκλάδων και της Αττικής έως τον Οκτώβριο. Τα τελευταία μέλη της Αποστολής επέστρεψαν στη Γαλλία τον Ιανουάριο του 1830. Οι εργασίες χαρτογράφησης της Πελοποννήσου συνεχίστηκαν έως το 1832, και του συνόλου της επικράτειας έως το 1849.

Τα πορίσματα των εντατικών εργασιών της Αποστολής κυκλοφόρησαν σε ειδικές εκδόσεις μεταξύ των ετών 1831 και 1838: ο μεγάλος χάρτης της Πελοποννήσου σε έξι φύλλα και κλίμακα 1:200.000, και μια μεθοδική τεκμηρίωση του χώρου, των κατοίκων, της φύσης και των μνημείων, σε οκτώ επιβλητικούς τόμους με αναλυτική εικονογραφική τεκμηρίωση. Ακολούθησε ο χάρτης του Ελληνικού Βασιλείου, που εκδόθηκε σε είκοσι φύλλα και κλίμακα 1:200.000 το 1852.

Η Έκθεση «Στους δρόμους του Μοριά»

Το έργο της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής στον Μοριά παραμένει άγνωστο στο ευρύ κοινό. Οι δύο πρόσφατοι συλλογικοί τόμοι, που εξέδωσαν η ΜΟΡΕΑΣ Α.Ε. και ο εκδοτικός οίκος Μέλισσα, συγκέντρωσαν μελέτες ειδικών επιστημόνων και κατέδειξαν τη μεγάλη ιστορική αξία του υλικού αλλά και την εξίσου μεγάλη πολυπλοκότητά του. Η έκθεση **«Στους δρόμους του Μοριά: Η Γαλλική Επιστημονική Αποστολή του 1829»** πραγματοποιείται με πρωτοβουλία της ΜΟΡΕΑΣ Α.Ε. και του εκδοτικού οίκου Μέλισσα, οι οποίοι απευθύνθηκαν για τον επιστημονικό σχεδιασμό και την εκπόνησή της στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Με δεδομένο ότι οι συμβατικές μέθοδοι δεν επαρκούν για την κατανόηση τόσο σύνθετων θεμάτων, προκρίθηκε να παρουσιασθεί το έργο της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής του 1829 με τα μέσα που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία: **το γεωγραφικό αφήγημα και την ψηφιακή χαρτογραφική εφαρμογή.**

Το **γεωγραφικό αφήγημα** παρουσιάζει τις εξερευνήσεις των Γάλλων επιστημόνων με τη μορφή ταξιδιωτικού ημερολογίου. Μέσα από τις εικόνες και τις αυθεντικές μαρτυρίες των Γάλλων επιστημόνων – εξερευνητών (για πρώτη φορά μεταφρασμένες στα ελληνικά) συγκροτήθηκε μια ρέουσα αφήγηση σε 50 επιφάνειες με κυματοειδή μορφή, που παρακολουθεί το ταξίδι τους στη γεωγραφική και χρονολογική του ανάπτυξη και, βέβαια, παρουσιάζει την κατάσταση της Πελοποννήσου στα τέλη της Ελληνικής Επανάστασης, τη φύση, τους κατοίκους και

τα μνημεία της, αλλά και τις πρώτες προσπάθειες συγκρότησης του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Η **ψηφιακή εφαρμογή** που πλαισιώνει την έκθεση παρουσιάζει στις γεωγραφικές θέσεις τους στον ψηφιακό χάρτη της Πελοποννήσου 7.000 και πλέον τεκμήρια, αυθεντικές μαρτυρίες για τους ανθρώπους, τη φύση και τα μνημεία του Μοριά. Πρόκειται για ένα πρωτοποριακό εργαλείο οργάνωσης και αναζήτησης του μοναδικού σε πλούτο υλικού της μεγάλης Γαλλικής επιστημονικής εξερεύνησης του 1829 και συνιστά παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η πλέον σύγχρονη ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να εφαρμοστεί στις ιστορικές επιστήμες.

Μια αναπαραγωγή του μεγάλου χάρτη της Πελοποννήσου και πρωτότυπες εκδόσεις από τη Βιβλιοθήκη της Γαλλικής Σχολής Αθηνών συμπληρώνουν το υλικό της έκθεσης. Για την κατανόηση της περιρρέουσας ιστορικής πραγματικότητας στην οποία συντελούνται όσα έμμεσα ή άμεσα παρουσιάζονται στην έκθεση, δημιουργήθηκε μια **πολυμεσική προβολή**, η οποία αφηγείται την ευρωπαϊκή ιστορική συγκυρία μέχρι και την άφιξη του Όθωνα. Η έκθεση έχει σχεδιαστεί ώστε να μπορεί να παρουσιάζεται σε πολλές πόλεις της Πελοποννήσου με στόχο να φέρει σε επαφή το ευρύ κοινό με το σημαντικό αυτό κομμάτι της νεοελληνικής ιστορίας, φωτίζοντας άγνωστες πτυχές της με τρόπο εύληπτο και ταυτόχρονα ελκυστικό.

Εκ μέρους του ΙΙΕ/ΕΙΕ, την επιστημονική επιμέλεια της έκθεσης ανέλαβε ο Γιώργος Τόλιας, και στην επιστημονική ομάδα συμμετείχαν η Ευγενία Δρακοπούλου, η Ουρανία Πολυκανδριώτη και η Ελένη Γκαδόλου ενώ ο Γιάννης Σαΐτας ήταν ειδικός σύμβουλος. Τον καλλιτεχνικό σχεδιασμό υπογράφει ο Στέλιος Λιβανός, την προβολή ο Τάσος Μπέλλας και τη μουσειογραφική επιμέλεια η αρχαιολόγος Δρ Μιμίκια Γιαννοπούλου. Την ευθύνη του συντονισμού είχε η διευθύντρια αειφόρου ανάπτυξης της ΕΛΛΑΚΤΩΡ, Νίκη Σιούτα. Σε συνεργασία με τον Δήμο Καλαμάτας, η έκθεση παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο Μέγαρο Χορού Καλαμάτας από τις 30 Ιουλίου έως τις 20 Σεπτεμβρίου. Θα ακολουθήσουν άλλες πόλεις, στην Πελοπόννησο και αλλού.